

**ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА
ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ
ПОМАГАЛО ЗА УЧИТЕЛЯ В
НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ (ЧАСТ 1)**

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ ПОМАГАЛО ЗА УЧИТЕЛЯ В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ (ЧАСТ 1)

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Издава се в рамките на проект "Фокус -
ПРЕВЕНЦИЯ", реализиран от Фондация "Център
Надя" - клон Русе на база сключен договор за
финансиране с Министерството на правосъдието
с номер 93-00-160/16.05.2018 г.

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ ПОМАГАЛО ЗА УЧИТЕЛЯ В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ (ЧАСТ 1)

Настоящата програма е предназначена да бъде в помощ на професионалистите, работещи в училищата. Тя има за цел да окаже превенция на домашното насилие, като едновременно информира учениците за това какво е домашно насилие, даде им насоки за това как да търсят помощ и ги информира за мерките, които могат да бъдат предприети съгласно закона. Също така, програмата очертава някои основни емоционални аспекта, с които жертвите и извършителите на домашно насилие се сблъскват.

Програмата е съставена от експерти на Фондация „Център Надя“. При съставянето ѝ са използвани сходни разработки, пробирани от Център Надя, както и материали на други организации и институции от страната и чужбина.

Материалите и дейностите в програмата са разделени на такива за по-малки и за по-големи деца. **Част 1** включва материали и дейности за работа с деца в начално училищна възраст, а **Част 2** за юноши – ученици в горните класове.

Основните цели на програмата са да съдейства за това децата и учителите им да умеят да разпознават домашното насилие като негативен феномен, както и да даде насоки за уместна емоционална подкрепа на жертвите. Програмата срещу домашното насилие е насочена към увеличаването на чувствителността сред професионалистите и децата и противопоставянето им на този феномен. Друга задача на програмата е да се утвърдят позитивните социални отношения сред децата, юношите и техните родители.

Специфичните цели на програмата са:

1. Повишаване на знанието и разбирането за домашното насилие сред учителите и децата;
2. Подобряване на уменията на учителите да се оказват съдействие на своите ученици в случаи на домашно насилие;

3. Подобряване на уменията за общуване (главно социалните и емоционалните умения) на децата и юношите;
4. Окуражаване на наблюдателите да помогнат на жертвата;

Програма за превенция на домашното насилие

Тази програма е предназначена за професионалисти (психолози, педагози, социални работници), които работят в средни училища. Тя включва провеждането на 4 урока, които се водят от професионалист (учител). За всеки от уроците професионалистите ще открият детайлни обяснения за начина на провеждане на дейностите. Занятията могат да се провеждат както в клас, така и като извънкласна дейност. Някои от уроците отнемат повече от 40 минути и затова е добре водещите предварително да планират тяхното провеждане съобразно времето, с което разполагат.

Преди да проведете урока, е важно да се запознаете с дейностите, които са предвидени за него. Освен това е необходимо да подготвите всички необходими материали.

Тази програма е предвидено да се използва по време на урока като помощно средство на професионалистите. Затова е добре да имате книгата под ръка при провеждането му.

В началото на всеки урок ще откриете основните, както и списък с необходимите материали.

Насоки към учителите:

Домашното насилие трябва да се дискутира по принцип, без да се свързва с конкретни случаи на такова или да се насърчават децата да споделят лични истории в клас. Ако все пак в хода на дискусиата се стигне до споделяне е важно учителят да се погрижи анонимността на жертвата да бъде запазена и личната история да се разказва в трето лице. В помощ на това е препоръчително в началото на урока да се постави инструкция към учениците, която при необходимост да се напомня. Например може да се каже: „*Ние днес ще говорим за насилието в дома и насилието между*

партньорите. Може да се случи така, че някой от вас да познава друг или самият той да е преживял или все още да е в ситуация на таква насилие. Ако на някой му се прииска да сподели свой личен опит може да направи това като дойде при мен след часа. Днес ние няма да обсъждаме лични случки, а ще говорим за насилието като цяло“.

Децата трябва да бъдат насърчавани да говорят. Ако не са много активни, учителят може да ги раздели за работа в малки групи.

Във всяка част ще откриете следните символи, всеки от които отговаря на определена дейност:

Групови дискусии: Учителите водят груповите дискусии по различните теми. Те водят дискусиите, като задават въпроси. Учителите не бива да дават решения на проблемите, а да оставят по-скоро децата да мислят по всяка от темите. Децата може да седят в полукръг по време на дискусиите, така че да могат да се виждат едно друго. Трябва да се подчертае, че няма правилни и грешни отговори и че всеки е свободен да изразява своето мнение.

Игри: Децата са поканени да обсъждат по интерактивен начин истории, свързани с насилието, които са описани във всеки от уроците. Всяко дете трябва да участва. Важно е учителят да следи децата да се редуват в активните роли по време на игрите (четци, презентатори и прочее).

Четене на истории: Учителят чете истории, след което се обсъждат в клас. Учителите трябва да следят за активното участие на всички деца.

УРОК 1

ДЕФИНИЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ. РОЛИ ПРИ НАСИЛИЕТО

Цели на занятието:

- Да научат характеристиките на домашното насилие
- Да научат, че домашното насилие има различни форми
- Да научат, че съществуват различни роли при домашното насилие

Необходими материали:

- Постер/черна дъска
- Листи за рисуване
- Цветни моливи
- Химикалки/тебешири
- Хронометър

Какво е домашно насилие?:

Започнете дискусия с учениците като ги да кажат какво е семейство. Насърчавайте ги да изброяват различни форми на семейни отношения, като им задавате допълнителни въпроси. Например: *„Колко членове има семейството? Баба, дядо, леля, чичо и други част ли са от нашето семейство? Може ли мъж и жена, които не са сключили брак да бъдат семейство?“*

След това прочетете следните примери: *„Семействата са различни. Някои родители сключват брак, други не. Някои семейства са с много членове (майка, баща, деца...), други с по-малко (например само майка и дете, само баща и дете, баба/дядо и дете или пък само родители без деца). В някои семейства роднините на родителите живеят заедно с тях под един покрив. А може в домът ни да живее човек, който не е член на нашето семейство – например наемател или приятел на родителите ни“.*

Въведете темата, като кажете, че днес ще говорите за една неприятна тема – насилието в дома. Кажете, че понякога се случва някой, с който живеем под един покрив да упражни насилие спрямо нас или друг член на домакинството.

Прочетете следните дефиниции:

Домашно насилие: когато един член на семейството или единият от партньорите между лицата, които живеят в едно домакинство упражнява или се опитва да упражни насилие спрямо друг член/членове на дома. Домашно насилие е и когато насилието се упражнява от бивш партньор. Или с други думи, домашно насилие може да бъде упражнено от единият съпруг над другия, от родител към дете, от единият партньор към другия (в случаите, в които лицата живеят заедно без брак), както и от един съквартирант над друг.

Формите на домашното насилие могат да бъдат:

- **Физическо насилие:** блъскане, удряне, ритане плесници; замерване с предмети; заплашване с оръжие или нараняване с него; заключване; побой над деца, заплахи на роднини и близки.
- **Сексуално насилие:** принуждаване на жертвата да се съблича против волята ѝ; принуждаване на детето да пипа или гледа някой от родителите докато е гол;
- **Психическо и емоционално насилие:** обиди, груб език, подигравателни думи; скандали; заплахи; казване на жертвата, че е лоша и затова е наказвана; недопускане на жертвата да има приятели; говорене на децата лоши неща за другия родител;
- **Икономическо насилие:** когато всички пари са в единият член на семейството и той не ги споделя с останалите или когато на някой член на семейството се налага да проси пари или да взема заеми, които да дава на насилника.

В края помолете децата да нарисуват картинки, които показват какво е и какво не е домашно насилие. Поканете всяко дете да покаже рисунките си. Задайте следните въпроси: *„По какво разбра, че това е случай на домашно насилие? Как според теб се чувства жертвата? Защо мислиш, че насилникът постъпва така?“*

Насоки за учителя:

При обсъждане на формите на домашно насилие с деца е важно да се направят някои уточнения:

- Всеки акт на сексуално действие от страна на родител, роднина, партньор на родител, към дете, независимо от проявата му, е насилие. Ако ти се е случило нещо такова е важно да споделиш с някого.

Разбиране на повторемостта

Неудобна позиция

Целта на тази дейност е децата да осмислят факта на насилието като вреден за жертвата поради повторемостта си. Децата трябва да разберат, че когато някой многократно попада в неприятна ситуация, това е много болезнено за него.

Нека заедно да изпълним следното упражнение.

Направете едно от двете действия – заемете неудобна позиция или вземете нещо в едната си ръка и я вдигнете нагоре. Оставете в тази позиция толкова дълго, колкото можете. Всеки може да прекъсне, когато реши, щом почувства, че не може повече да остане в тази позиция.

Учителят засича времето с хронометър и пита всеки от групата на всеки 30 секунди, как се чувстват в тази позиция: “Удобно ли ти е? Чувстваш ли някаква болка в мускулите?”

Обсъдете в групата повторемостта на насилието. Учителят води дискусиата, като задава въпроси: “Как според вас се чувства някой, ако непрекъснато преживява едно и също нещо многократно? По какво разбирате, че това е така?”

Разбиране на неравенството във властта

Целта на тази дейност е да помогне на децата да разберат, че насилникът е по-силен от жертвата поради физическата си сила и поради факта, че има приятели, които го подкрепят. Обратно, жертвата обикновено е изолирана и не може да се защити.

Помолете децата да нарисуват силни и слаби хора да помисли за това какво може да прави силният и какво слабият. Поканете всяко да покаже своята рисунка и да сподели разсъжденията си.

След това обобщете, че в ситуация на насилие насилникът е силен, а жертвата слаба. Направете постер, като разделите голям лист на 4 квадрата, във всеки от квадратите напишете съответните характеристики, както е обозначено на графиката:

Външен вид: как изглеждат физически насилникът и жертвата – напр., фигурата им е силна, едра, висока, ниска;

Как се държат насилникът и жертвата: изглеждат крехки и несигурни или обратното, уверени. Те са самотни, изолирани или обратното, имат приятели и са част от група.

Постерът трябва да изглежда по този начин:

Жертва: Външен вид	Насилник: Външен вид
Жертва: Как се държи	Насилник: Как се държи

След като запълните постера, обсъдете характеристиките на насилника и жертвата. Дискутирайте причините, поради които насилникът избира конкретна жертва. Учителят води дискусиата, като задава въпроси: *“Насилникът чувства ли се по-силен от жертвата? Жертвата може ли да се защити? Как разбирате това?”*

Запознаване с ролите в ситуацията на тормоз

Целта на тази дейност е децата да се запознаят с ролите в ситуацията на домашното насилие. Макар и домашното насилие

да се случва в рамките на дома, скрито от погледите на обществото, то не е, и не бива да се възприема като, нещо, което се случва единствено между насилника и жертвата. Обикновено има и други участници.

История:

Учителят прочита на глас следната история, свързана с домашно насилие:

Стефания е майка на две деца – Мартин (8г) и Ванеса (16г). Съпругът на Стефания, Виктор, който е и баща на децата, е избухлив и строг. Той държи на реда в къщи. Когато вечер Стефания закъснее да поднесе вечерята на семейството Виктор я обвинява, че се мотае, казва ѝ, че е лоша майка и домакиня. Случва се да избухне до там, че да ѝ посяга физически в присъствието на децата. Наскоро бе толкова разгневен, че захвърли тенджерата с храна по Стефания, след което нанесе серия от удари по лицето и главата ѝ. Мартин се разплака силно, а Ванеса се опита да защити майка си, викайки и дърпайки баща си. Виковете от домът им се чуваха от съседите.

След като прочетат историята, задайте въпроси: *“Какви други роли разпознахте, освен тези на насилника и жертвата? Какво правят децата и съседите в този случай? Какво друго могат да направят? Мартин и Ванеса жертви ли са на домашно насилие? Какво ви кара да мислите така?”*

Насоки за учителя:

Задавайте въпросите последователно като изчаквате първо да получите отговор/и на всеки.

Важно е да следите децата и съседите да бъдат посочени като участници в случващото се. Необходимо е да бъде уточнено, че децата, независимо от възрастта си и това, че не са обект на насилие от бащата, съгласно закона са също жертви. Също, че

съседите могат да бъдат пасивни участници ако не предприемат никакви действия, но могат и да вляза в роля на защитници като се обадят в полицията или опитат да се намесят по друг начин (да звъннат на врата; да окажат съдействие на майката и децата да намерят помощ).

Когато децата коментират възможните реакции на децата в случката е важно да следите и при нужда да коригирате опити за обвинения спрямо героите на децата или майката, като изброявате доводи за това или питате как мислят другите. Може например в края да кажете: „Ние не можем да планираме действията си предварително ако сме участници в сходна ситуация. Нормално е да се страхуваме и страхът ни да е толкова силен, че да не съумеем да реагираме така, както бихме искали. Насилието носи тежки последици и за да му се противопоставим не бива да обвиняваме себе си или друг заради реакцията си. Трябва да се научим да говорим за него и да търсим и оказваме помощ.“

След дискусията учителят предлагат следните дефиниции:

Детето жертва: За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие (чл. 2, ал. 2 от Закона за защита от домашно насилие).

Наблюдатели/свидетели. Съседни, роднини, случайни минавачи са свидетели на насилието, но не вземат страна, правят се, че нищо не се е случило или се отдалечават, когато се случи ситуация на насилие.

Защитници. Някои свидетели защитават жертвите, като подадат сигнал в полицията, противопоставят се на насилника и му казват да спре, успокояват жертвата и ѝ помагат да потърси медицинска или друг вид помощ.

Заклучение:

Завършете занятието като обобщите наученото с кратки изречения. Може да помолите всеки ученик да каже какво е научил днес или с какви преживявания и мисли остава след урока.

УРОК 2

ЧУВСТВА И РЕГУЛИРАНЕ НА ЧУВСТВОТА

Цели на занятието:

- Да се научат да разпознват чувствата
- Да разберат, че чувствата трябва да се изразяват по адекватен на социалната среда начин
- Да научат стратегии за регулиране на чувствата

Необходими материали:

- Големи бели листи
- Химикали, маркери
- Листи хартия

Това занятие е фокусирано върху чувствата. Обяснете чувствата с прости думи. Например, помолете децата да си помислят за предишните няколко дена и ги попитайте: “Помните ли да сте били щастливи, тъжни, уплашени или ядосани на някоя оценка, която сте получили в училище или в резултат на разговор с приятел? Тези събития са изпълнение с емоции, защото резултатът от тях е важен за вас”.

Разпознаване и изразяване на чувства

Учителят или доброволец - ученик прочита на глас следната дефиниция на чувствата:

Чувствата и емоциите представляват отговори на стимули или ситуации, които силно въздействат върху нас по приятен или неприятен начин. Емоционалните отговори се случват на три нива.

1. **Първото ниво** включва реакции на нашето тяло: Например, сърцето ти бие силно и лицето ви се зачервява, когато се ядосваш.
2. **Второто ниво** включва поведението ни – това, което правим. Например, когато се ядосаш, може да крещиш, да хвърляш неща.
3. **Третото ниво** включва мисленето и езика. Може да назовете чувствата си и да обясните преживяванията си. “Ядосан/а съм”; “Тъжен/а съм”; „Щастлив/а съм”; “Напрегнат/а съм”.

След като прочетете дефиницията, нека да си припомним как изразяваме чувствата си чрез изражението на лицето си:

Яд Веждите са повдигнати, бръчка прорязва челото, сърцебиене, стегната стойка, бърз ход, стегнати мускули, засилен говор, свити юмруци, крещене или цупене.

Тъга Сведен поглед, склонени вежди, спуснати надолу краища на устните, свити рамена, приведено тяло, трепереща брадичка, слаб и прouchуствен глас, много и продължителни паузи, бавни говор и походка, ниска енергия.

Щастие Спокойно лице, повдигнати нагоре ъгълчета на устните и очите, усмивка, висока енергия, замечтаност, гледане на другите в очите, свободна походка, хармонични движения.

Отвращение Сбръчкан нос, сведени и свити краища на устните, сбръчкано чело, желание за отдръпване.

Страх Широко отворени очи, повдигнати вежди, разтреперани крака и ръце, студени длани, силно сърцебиене, стегнати мускули, крещене, разтреперан глас, трудно преглъщане.

Изненада Очите са широко отворени, веждите са повдигнати, задъхване. Изненадата обикновено е краткотрайно чувство, което е последвано от друго чувство, като например щастие, тъга, разочарование, страх.

Вина Основно се изразява чрез оттегления поглед, наведената глава, напрежение в тялото, свити рамена, скриване или докосване на лицето.

Срам Характеризира се със снижена глава и поглед, сърцебиене, учестено дишане, стегнати мускули, зачервени лице и шия или обратно, преbledняло лице, усещане за слабост.

Разпознаване на чувствата.

Нарисувай емоциите!

Целта на дейността е разпознаването на лицевият израз на емоциите и чувствата.

Нека децата да нарисуват емоцията, която изпитват в момента. След това всяко дете показва своята рисунка, като разказва коя е емоцията и какво го кара да се чувства така.

Да се раздвижим!

Целта на тази дейност е да се научим как да разпознаваме емоциите по изражението на лицето, жестовете или езикът на тялото.

Разделете децата на малки групи. Всяка група трябва да избере една емоция. След това те трябва да се разхождат из стаята като показват емоцията (чрез лицата, жестовете и тялото си). Останалите деца трябва да познаят коя е емоцията.

Запознаване с регулирането на чувствата. Стратегии за регулиране на чувствата.

Целта на тази дейност е да научи децата как да овладяват негативни емоции. Децата трябва да знаят, че когато се чувстват нервни или ядосани, трябва да полагат усилия да се успокоят и овладеят.

Техниката на костенурката:

За да научат Техниката на костенурката децата трябва да застанат в полукръг. Кажете им следната инструкция:

1. Затворете очи и си представете, че имате черупка, като на

костенурка.

2. Представете си, че сте ядосани: сърцето ви бие силно, задъхвате се, започвате да почервенявате и искате да изкрещите...
3. Спрете, поемете дълбоко въздух, отпуснете мускулите си и отстъпете в черупките си.
4. Усещате ли сърцето си да бие по-слабо? Дишането ви нормализира ли се?
5. Останете в черупките си докато се успокоите напълно. След това може да излезете.

Емоционален термометър.

Чрез тази дейност децата трябва да научат, че различните ситуации предизвикват различни емоции, и че силата на емоциите се проявява в специфични моменти.

Децата трябва да разгледат Емоционалния термометър от своята учебна тетрадка и да помислят за ситуации, в които се чувстват щастливи и ситуации, в които се чувстват ядосани. Оставете да ги помислят върху това, че различните ситуации могат да те ядосат в различна степен.

Разбиране на съчувствието:

Прочетете на глас следното:

Нека децата познаят как се чувстват главните герои в дадените ситуации:

1. Мария си яде домашните. Уморена е да стои затворена! Исква да излезе навън за да играе с приятелите си.

Съчувствие

Изпитваме съчувствие когато:

- Разбираме чувствата на другите.

- Опитваме да разберем каква е причината за поведението на другите. – Отговаряме на нуждите на другите или действаме вместо тях.

Съчувствието ни позволява да „се поставиш на мястото на другия“.

При съчувствието разбирането и изразяването на емоциите са свързани. За да се прояви съчувствие е нужно да можеш да разпознаваш чувствата на другите, както и да ги съ-преживяваш.

По-конкретно, съчувствието има два компонента:

Емоционален компонент: включва способността да почувстваш емоцията на друг човек или да отговориш емоционално по сходен начин.

Когнитивен компонент: включва способността да разграничиш различните емоции и да разбереш защо другият се чувства така.

Разбирането и усещането на емоциите е важно, защото то води до про-социално или алтруистично поведение, както и до безвъзмездни действия в чужда полза.

2. Мартин гледа футболен мач и неговият отбор печели.
3. Приятелят на Иван отива на екскурзия от училище.
4. Децата са твърде шумни и учителят ги кара да се фокусират върху урока.

Заклучение:

Завършете занятиято като обобщите наученото с кратки изречения. Може да помолите всеки ученик да каже какво е научил днес или с какви преживявания и мисли остава след урока.

УРОК 3 КАК ДА ПОМОГНЕМ?

Цели на занятието:

- Да научат как и къде могат да получат помощ
- Да разберат какво ще се случи ако са жертва на домашно насилие и потърсят помощ
- Усвоят стратегии за собствена безопасност

Необходими материали:

- Постер
- Листи хартия
- Химикали, цветни моливи

Какво мога да направя ако съм жертва на домашно насилие?

Прочетете на глас следното:

В нашата страна, България, има специални закони, които пазят децата. Например Законът за закрила на детето и Законът за защита от домашно насилие. В тях е описано какво трябва да направят възрастните и институциите за да защитят децата. Всички са длъжни да спазват тези закони!

След това попитайте учениците знаят ли към кого могат да се обърнат за помощ ако те или техни близки са жертви на домашно насилие. Попитайте ги знаят ли какво е спешен/горещ телефон и независимо от отговорите им обяснете. Напишете с големи цифри на дъската двата телефона за спешна помощ 112 и 116 111 (специална линия за деца). Пояснете, че това са горещи телефонни линии – *„На тези номера звъним, когато се е случило нещо опасно за нас или друг. Може да ги изберем от всеки телефонен апарат и те са безплатни. Тоест, дори когато в телефона няма предплатени минути, може да се обадим“*. След това помолете децата да дадат примери за опасни ситуации.

А сега да се упражним!

Когато се обадя на гореща телефонна линия е важно да разкажа:

- Защо се обаждам? Какво се случва или се е случило? Много е важно да разкажа **точно** какъв е поводът (заплашват ме, бият ме, сам съм и ме е страх; мама или друг има нужда от помощ защото...)
- Как се казвам, на колко съм години и от къде се обаждам. Това е важно за да може полицията или линейката да знае къде да ме намери.
- Важно е да отговоря до колкото мога на въпросите, които ми зададат, като казвам само нещата, които знам и за които съм сигурен. Ако нещо не го знам или не съм сигурен – да кажа „не знам“, „не съм сигурен“.

Запомнете: Никога не бива да се обаждам на спешен телефон за да си направя шега! Ако направя така докато аз говоря с оператора може някой друг, който има истинска нужда да не може да се свърже.

Помолете няколко доброволеца да разиграят телефонно обаждане по двойки, като единият се обажда за да съобщи за спешен случай, а другият е операторът на телефона.

А сега помолете децата да измислят история, в която някой е в беда и се обажда на някой от двата телефона. Нека я нарисуват, като изпишат с курсиви цветни цифри телефонните номера и опитат да ги запомнят. След като приключат да рисуват всяко дете показва картината си и разказва историята. Задавайте им въпроси: *„Какво се е случило? Какво казва героят от рисунката когато се обажда по телефона? Какво се случва после“.*

Какво ще се случи с мен и семейството ми ако потърсим помощ от институциите?

Прочетете или преразкажете пред класа следният текст:

Ако в твоето семейство е имало домашно насилие, ето какво може да се случи, след като някой от родителите ти се обърне към съда:

1. Полицията може да дойде в дома ти и да предупреди насилника.
2. Полицията или съдът могат да задължат насилника да напусне дома ви.
3. Съдът може да му забрани да доближава теб или родителят, който се грижи за теб.
4. Може да се наложи да живееш само с единия си родител – този, който не те насилва.
5. Насилникът може да бъде задължен да започне да се среща със специалист, който да му помогне да се промени.
6. Възможно е ти самостоятелно или със свой родител да се срещаш с психолог, адвокат или друг специалист, както и при

необходимост временно да бъдете настанени в защитено пространство – кризисен център.

Запомнете: Каквото и да се случва в дома ти или между родителите ти, ти не си виновен! Понякога децата мислят, че родителите им се карат заради тях. Това не е вярно! Въпреки, че ти е много, много трудно и тъжно, знай, че винаги изход и хора, които могат да ти помогнат!

Поканете децата да си помислят кои са хората в техният живот, към които могат да се обърнат за помощ в случай на нужда. Дайте пример, че освен техни близки и приятели могат да помислят също така за свои познати, учители, полицаи, лекар, стоматолог и други. Нека няколко деца – доброволци, споделят кои са тези хора.

А сега поканете децата да си помислят за някое място в домът им или в близост до домът им, на което се чувстват сигурни. Може да попитате: „Имате ли свое тайно място? Място, на което обичате да се криете, когато се чувствате самотни, тъжно или ви е страх?“ Нека няколко деца споделят в клас. Може след това да поканите децата да нарисуват рисунка с тяхното тайно място.

В края на занятиято, кажете, че в случаите, в които децата се крият от възрастни с цел да се предпазят от тях е добре да се избягват помещения в които има много предмети, с които могат да бъдат наранени – кухня, баня.

Емпатия и подкрепа на жертвата

Тази дейност насърчава децата да подкрепят жертвите на насилие. Те трябва да обмислят алтернативни стратегии за подкрепа на връстниците си, които търпят насилие. Те трябва да осмислят предимствата и недостатъците на всяко свое решение.

Спомняте ли си ролите в ситуацията на насилие, за които говорихме в първия урок? Често тези, които стават свидетели на насилие, не правят нищо, защото не знаят как да действат.

Учителят прочита следната история, свързани с насилието.

Родителите на Арзу често се карат пред нея. Баща ѝ пие и когато е пиан крещи по майка ѝ, случва се да я удря. През повечето време от деня майка ѝ плаче или се крие. В къщи рядко има сготвена храна. Дрехите на Арзу обикновено са мръсни, скъсани или не са ѝ по мярка. Арзу няма приятели в училище и всичките ѝ връстници я избягват. Няколко от съучениците ѝ започнали да се отнасят лошо с нея. Казвали и неща като "Никой не иска да е приятел с теб. Ти ще си смотанячка. Много си тъпа." Това се случвало пред целия клас, но никой не реагирал. Дори някои деца да смятали, че това отношение е лошо, не смеели да кажат нищо на грубияните, защото смятали, че ако го направят, те самите ще станат следващите им жертви.

Помолете децата да дискутират случая като задавате въпроси: „Как се чувства Арзу? Защо ѝ се подиграват? Какво мислите за децата, които и се подиграват? Какво друго, освен да си мълчат могат да направят останалите деца от класа? Какво ще стане ако го направят?“

Накрая подчертайте, че е важно да бъдем толерантни и уважителни един спрямо друг и трябва да търсим начин да си помагаме.

Но! Ако станем свидетели на кавга между по-големи от нас или възрастни, дори да ни се иска да помогнем на жертвата не бива да се месим, защото можем да пострадаме! Това, което може да направим е да споделим с възрастен, на който вярваме.

Заклучение:

Завършете занятието като обобщите наученото с кратки изречения. Може да помолите всеки ученик да каже какво е научил днес или с какви преживявания и мисли остава след урока.

УРОК 4

УВАЖЕНИЕ И ПРИЯТЕЛСТВО. ПОЗИТИВНИ ОТНОШЕНИЯ В ДВОЙКАТА

Цели на занятието:

- Да разберат какво е уважение
- Да разберат какво е приятелство
- Да разберат колко са важни доброто поведение и сътрудничеството за съвместният живот

Необходими материали:

- Карти “Приятелство”
- Цветни химикали/моливи/фулмастри
- Големи листи хартия

Разбиране значението на приятелството.

Целта на дейността е да са разберат характеристиките на различните видове социални взаимоотношения.

Обяснете разликата между приятелство и социално взаимоотношения.

Покажете им картинките от следващата страница (или такива със сходно съдържание).

Деца трябва да познаят дали картинките се отнасят за приятелство или за друг тип социални отношения.

Помогнете на децата да разсъждават върху значението на приятелството. Задайте следните въпроси: „Какво правят децата във всяка от картинките? По какво разбирате, че рисунката е за приятелството?“

Разбиране на сътрудничеството и просоциалното поведение

Нека всички заедно направим картина!

Целта на дейността е децата да се научат на сътрудничеството и взаимопомощ за постигане на общи цели.

Разделете децата на малки групи, така че да могат лесно да се движат около масата. Поставете на всяка маса голям лист хартия. Кажете на децата да нарисуват картина за приятелството. Децата трябва да си сътрудничат докато рисуват и всеки трябва да даде своя принос за общата картина.

След като приключат с рисуването, задайте следните въпроси: *“Лесно ли беше или трудно да си сътрудничите за рисунката? Забавлявахте ли се?”*

Разбиране на различията

Прочетете историята:

Прочетете на глас следната история и помогнете на децата да разсъждават върху значението ѝ.

Млад художник имал навика всеки ден да купува свежи цветя от открития пазар. Всяка сутрин там го посрещала пеперуда. Един ден пеперудата решила да го последва до дома му. Когато художникът стигнал до дома си, пеперудата надникнала през прозореца към картините му. Всички те изобразявали цветя. Прозорецът бил отворен и пеперудата решила да заговори художника и му рекла: *“Картините ти са хубави, но моля те, кажи ми, защо на всички са нарисувани цветя?”* Младият художник отговорил: *“В училището по рисуване ми поставиха задача да упражнявам рисуване на цветя”*. Пеперудата го погледнала резервирано. След малко отговорила: *“Разбирам, но всички цветя са еднакви. Има много други неща, които би могъл да нарисуваш”*. Художникът останал разочарован от чутото. Помислил за момент и отвърнал: *“Не, цветята не са еднакви.”*

Дори две, разцъфнали от едно семе не са еднакви. Всяко цвете има особена характеристика, която го прави различно от всички други. Някои са цветни, а други, просто бели. Някои имат много листа, като маргаритките, а други нямат изобщо, като лилиите. Всички са красиви, но изглеждат още по-красиви, когато са заедно. Това, че са различни ги прави специални”.

След като прочетете историята, задайте следните въпроси:
“Защо художникът рисува цветя? Какво прави цветята красиви според художника? Вие смятате ли, че всички цветя си приличат? Смятате ли, че хората си приличат? По какво се различават? Какво прави хората специални?”

Приятелство

Приятелството е зряло отношение, което включва общуване, споделяне, разбиране на мислите и чувствата, грижа и подкрепа един за друг в случай на нужда. Освен това зрялото приятелство е продължително във времето и надживява случайните конфликти и караници. Приятелството е взаимно, което означава, че и двамата са избрали да бъдат приятели. Приятелството е основано на доверие и уважение. Приятелството означава да споделяш материални неща, както и мисли, чувства и интереси. Приятелите са чувствителни: те се опитват да разберат чувствата и мислите на другия и си помагат взаимно. Приятелите съдействат и действат просоциално, готови са да се подкрепят един друг. Приятелството се основава на равнопоставеността, защото никой не доминира над другия. Точно обратното, отношенията между приятели им носят социални и емоционални ползи (помощ, подкрепа, грижа).

Обсъдете различията между приятели, най-добри приятели, съученици и познати. Учителят води дискусията, като задава въпроси: *“Как разбирате, че някой ви е приятел, а не просто познат? Може ли ваш съученик/съученичка да ви бъде и най-добър приятел/ка?”*

Заклучение:

Завършете занятието като обобщите наученото с кратки изречения. Може да помолите всеки ученик да каже какво е научил днес или с какви преживявания и мисли остава след урока.

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Издава се в рамките на проект "Фокус - ПРЕВЕНЦИЯ", реализиран от Фондация "Център Надя" - клон Русе на база сключен договор за финансиране с Министерството на правосъдието с номер 93-00-160/16.05.2018 г.

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ.
ПОМАГАЛО ЗА УЧИТЕЛЯ, РАБОТЕЩ С ЮНОШИ
(ЧАСТ 2)

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Издава се в рамките на проект
"Фокус - ПРЕВЕНЦИЯ", реализиран от
Фондация "Център Надя" - клон Русе
на база сключен договор за финансиране
с Министерството на правосъдието
с номер 93-00-160/16.05.2018 г.